

ШЫЛА Ё МЯШКУ НЕ СХАВАЕШ

Тыя з мужчын, хто жыве ў Савецкім Саюзе, напэўна ж, памятаюць сваю службу ў войскаў — у легендарнай Савецкай Арміі ці Ваенна-Марскім Флоте. Юнакоў у іх прызывалі з усіх куткоў вялікай краіны, з усіх рэспублік.

Вось і Валерыку, майму аднагодку (ці не таму, што яму ўсе лужы па калена былі?), выпала апынуцца ў славуцім Кранштаце, закрытым горадзе-порце, дзе на рэйдзе стаялі ваенныя караблі, а па набярэжнай гулялі сапраўдныя адміралы (гэта зараз трапіць туды можа любы турыст, а на той час — бронь божа).

...Пачатак службы выдаўся для хлопца досыць напружаны: каранцін, ваенная прысяга, баявая і палітычная падрыхтоўка. А пачыналі ваенны флот меў даўнюю гісторыю і такія ж традыцыі, навічкі з цікавасцю слухалі пра спецыфіку марской службы з часоў Пятра I, запаміналі (ды каб і хацеў, не забудзеш), што тады перад абедам, напрыклад, абавязкова налівалі чарку, што не ганебным для матросаў лічылася наведванне розных шынокі і нават так званыя злоўжыванне. (Што цікава, калі пасля яго п'яны ляжаў галавой да карабля, то лічылася, што небарака хацеў трапіць на службу, але не змог. Таму яго заносілі на карабель і нават не каралі. Калі ж валяўся нагамі — да вады, да судна — ганьба: ледзь не ў дэзерцірстве маглі абвінаваціць...)

Факт: не службай адзінай жылі маракі-папярэднікі!

Умелі адпачываць і сябры Валеры. Ва ўсякім разе, на другім годзе службы (з трох) у іх таксама ўжо былі звальненні на бераг. Хлопцы гулялі па горадзе, ласаваліся марожаным, па даўняй завядзёнцы трымалі курс на Якарную плошчу. Там быў помнік знакамітаму контр-адміралу Макараву, там узвышаўся велічны Марскі сабор і размяшчаўся матроскі базавы клуб, дзе апроч іншага ладзіліся танцы. А значыць, можна было знаёміцца з дзяўчатамі, прызначаць спатканні...

Дзеля аднаго з іх наш Валерык і наважыўся пайсці ў «са-

маволку». Удваіх з сябруком яны адзелялі ва ўсё цывільнае і, прашмыгнуўшы каля вахты, сыхлі на бераг.

Пачувалі сябе як у бога за плячымі, бо свабода ж, вольніца...

Але раптам — адкуль ні вазьміся — патруль.

— Вайскоўцы? — строга пытае, спыніўшы.

Хлопцы ў струнку, навіцяжы:

— Ніяк не!
(Яшчэ і пяцімі красовак прыстукнулі).

— У камендатуру!

...Што ні кажы, строгае было пакаранне, але ж першае і апошняе, бо далейшую службу гэтыя матросы неслі годна: наш бравы Валерык ва ўсякім разе выйшаў на «дзембель» старшыняй і выдатнікам ВМФ. А галоўнае — поруч з нявставай, якая дачакалася хлопца... Не на тое спатканне, дык на іншае.

Таццяна Раманова,
г. Наваполацк.

НЕ ВЕДАЮЧЫ БРОДУ...

У тую ранічку пасля начной змены да мяне падышла каляжанка і паклікала ў грыбы.

Я трохі падумала і згадзілася: ну чаму б і не, калі муж дома (яму на працу ў другую змену, значыць, дзяцей дагледзіць), а лес амаль побач з заводам. Да таго ж Галя запрашае, значыць, мясціны грыбныя ведае...

На дварэ быў кастрычнік. Надвор'е цяплом не пецціла, а тут яшчэ і дожджык на галовы закапаў. Але ж грыбы, як выглядала, недзе ёсць...

Мы з Галей знайшлі дзве кучкі апенек, пахадзілі яшчэ і толькі тут зразумелі, што заблудзіліся. Горш за тое побач з намі прабегаў дзік, а вакол было не сказаць, каб балота, але ж месца мокрае, пад нагамі чулася вада. І добра Галіне — яна «мерала» яе ботамі, а вось я, у туфлях, магла хіба што скакаць — з купіны на купіну.

Ведаць бы толькі, куды?!

Не помню, колькі мы пакрыжылі па лесе, але ж нарэшце пачулі, што недзе лапоча трактар (мабыць, калгаснае поле арэ?). Мы тут жа кінуліся на гэты шум.

Вушы, дзякаваць богу, не падвялі: вось яно, поле, вось

і доўгачаканая дарога! Але ж, як той казаў, дарма, што відаць, ды далёка дыбаць: на шляху ў нас была яшчэ адна перашкода — канава метры са тры шырынёй, запоўненая мутнай зялёнай вадой. Ні пачатку ў яе, ні канца, як здавалася. Праўда, паводдала я заўважыла бярвяно, якое магло паслужыць нам кладкай. Яно было старое і, падобна, гнілое, але ж мне так хацелася дамоў, што я рашуча пайшла наперад.

Вянік аказаўся сумны: бярвяно пада мной зламалася, і я ледзь не па калені апынулася ў вадзе. Пакуль выбіралася, Галіна адшукала нейкі іншы пераход і ўжо там, на другім баку рова, мы з ёй памянчалі абуткам: я на босыя ногі ўсунула яе боты, яна — на сухія калготкі — мае мокрыя туфлі.

У такім выглядзе мы выйшлі на дарогу, дапляліся да горада, пад'ехалі на тралейбусе.

Факт, што, калі я падыходзіла да дома, туды ж са школы ўжо вярталася мая старэйшая дачушка. З радасным крыкам: «Мама, у буфет булочки прывезлі!» — яна кінулася да мяне. Мабыць, думала, што зараз я схаджу і куплю тых булчак (бо ў іншыя дні я гэта рабіла...). У той жа — я прамовіла: «Пайшлі дамоў».

Там, знерваваўшыся, мяне чакалі муж (які, апроч іншага, спазняўся на працу) і наша маленькая дачушка.

...На працы Галіна нешта, відаць, сказала пра наш сумесны паход у грыбы, бо жанчыны з нас доўга смяяліся.

А маглі б парагатаць, калі б ведалі, як я, выходзячы з лесу, старалася схаваць пад полы паліто Галіны боты 40-га памеру, і як яна — кульгала па вуліцы ў маіх мокрых туфлях 38-га.

...Болей з гэтай жанчынай я ў грыбы не хадзіла. У іншыя месцы, зрэшты, таксама.

Таццяна Чэкед,
г. Гомель.

«САЛА МНОГА НЕ БРАЎ»

Выпадак, пра які хачу раскажаць, адбыўся гадоў 17 таму, але і зараз ён успамінаецца з цёплай усмешкай.

Пасля заканчэння ўніверсітэта я працавала ў вясковай школе і, вядома ж, надзвычай ярка ўспрымала ўсе праявы свайго новага, дарослага жыцця. Ну вось, напрыклад, з вучнямі сёмага класа мы вывучалі апавяданне Віктара Карамазова «Дзельба кабанчыка». Дзеці шчыра цікавіліся творам, шкадавалі маці, якая раздала дзецяў, што жылі ў горадзе, усё мяса ды сала, а сабе ад таго свінцаці пакінула толькі хвост і вушы, асуджалі яе дачок (маўляў, ім бы толькі торбы паўней напхаць), ухвалялі ўчынак малодшага сына, які ў апошні момант вырашыў не ехаць у горад, а застацца ў бацькоўскай хаце.

Добра, што доктар талковы быў: як бачыш, зразумеў, што да чаго. Укол зрабіў, у ванне з цёплай вадой «раскруціў» Валодзевы ногі, расцёр. А ўжо потым, калі палягчала, і прыгаворваць стаў: маўляў, каб не знаў ты ёгі, не балелі б ногі.

А Валодзя, што цікава, якраз ёгай і лячыўся. Казаў, памагала...

Факт, што Марына цяпер ведае: мужчыны і сапраўды як дзеці. Іх без нагляду нельга пакідаць, бо такое можа зрабіцца, што каб і хацеў, не прыдумаеш.

Любоў Чыгрынава,
г. Мінск.

вады. Сала многа не браў». Усё, больш — ні слова...

Не помню, якую аднаку за гэты твор я паставіла. Але ж каму з калег пра яго ні раскажвала, усе, дружна памыяўшыся, прызнавалі, што выхваўчая мэта ўрока была дасягнута.

Цікава б толькі даведацца, як там мой вучань? У вёсцы жыве ці туды прыезджае?

І сала бярэ ці не?

Ірына Матусевіч,
Дзяржынскі раён.

НЕПАМЫСНА БЕЛАРУСУ, ШТО Ё КАЙФ ІНДУСУ

...Калі на працы каляжанкі пачыналі «мыць косці» сваім мужам — маўляў, і такія яны і гэтыя, — Марына амаль не слухала, бо яе Валодзя быў зусім не такі: з галавой чалавек, і здавалася, што ніколі яе не страціць, але ж...

Чарніц у гэтым годзе яны не было — нават для сабе. Затое грыбоў...

Яны з мужам штодня шчыравалі. Спачатку лісічкі кашамі насілі: і марынавалі іх, і марозілі, нават здавалі, каб грошай зарабіць на вучобу дачцэ. А потым баравікі пайшлі. Дома і пагатоў не ўсядзец.

Праўда, нейкага дня (і як на тое ліха) у іх машына зламалася. Муж тады падаўся ў гараж даводзіць яе да ладу, а Марына паехала ў лес з суседзямі.

...Назад вярнулася стомленая, але шчаслівая. Зазірнула ў залу. Яе Валодзя там, як Буда, на падлозе сядзеў. Гэта ў яго новая забаўка: ёгай займаецца. Ну і няхай: чым бы дзіця ні цешылася... Марына і раней не назаляла яму, і зараз не стала: ціхенька прычынліла дзверы і пайшла на кухню.

На сталае ўбачыла недапітую бутэльку гарэлкі і два кілішкі. Значыць, Валодзя некага заставаў.

Хацелася спытаць, каго, але ж яшчэ больш — хоць на паўгадзінкі — прылегчы, адпачыць.

У сон — нібы ў яму — увалілася.

І сніцца ёй, што ў радзіўнаму трапіла, што крык вакол, але чамусьці... мужчынскі.

Вочы расплюшчыла — дык гэта ж Валодзя ў зале крычыць!

Яна куляй туды, а ён і сапраўды разраджэца (цьфу ты, распрастацца) не можа: заснуў, відаць, скруціўшыся ў нейкай позе, вось сутаргі схапілі.

Чым дапамагчы?

Марына лётам да суседзяў.

Тыя адразу ж да іх (і ўсёй сям'ёй): занеслі небарак у свой джып, памчалі ў бальніцу.

...Добра, што доктар талковы быў: як бачыш, зразумеў, што да чаго. Укол зрабіў, у ванне з цёплай вадой «раскруціў» Валодзевы ногі, расцёр. А ўжо потым, калі палягчала, і прыгаворваць стаў: маўляў, каб не знаў ты ёгі, не балелі б ногі.

А Валодзя, што цікава, якраз ёгай і лячыўся. Казаў, памагала...

Факт, што Марына цяпер ведае: мужчыны і сапраўды як дзеці. Іх без нагляду нельга пакідаць, бо такое можа зрабіцца, што каб і хацеў, не прыдумаеш.

Любоў Чыгрынава,
г. Мінск.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОУНАР.
dounar@sviazda.by

■ Неасабісты суб'ектыў

ШПІЛКІ НАЗАЎЖДЫ

Як адно слова можа выратаваць ад лістападаўскай дэпрэсіі

У раннях восеньскіх прыцемках, ды яшчэ пад надакучлівым дробным дажджом ехаць па дарозе, якая знаходзіцца ў стане актыўнай рэканструкцыі, — выпрабаванне і для кіроўцы, і для пасажыра. Углядаешся ў паказальнікі, якія выхопліваюць з цемры фары, а да Мінска яшчэ далёка, і, здаецца, будзеш ехаць бясконца насустрач лістападаўскай ночы. І самотна, і амаль безнадзейна, як бывае толькі ў гэтым нелюбімым многімі месяцамі.

Раптам мільганула назва вёскі, якая падалася знаёмай. Шпілкі. Адкуль жа я яе ведаю? Ну, канешне, гэта ж недзе на мяжы Лідскага і Шчучынскага раёнаў. Давялося ісці тут пешшу пад спякотным жнівёньскім сонцам, дабіраючыся з Малога Мажэйкава ў Вялікае.

УВОГУЛЕ гэта была авантура з авантур. У адным з чытацкіх допісаў знайшла цікавы факт: на хутары каля вёскі Вялікае Мажэйкава жыве чалавек, які калісьці ўпершыню ў краіне пачаў вырошчваць жэньшэнь у прыродных умовах. Патэлефанавала ў тамтэйшы сельсавет, даведлася, што дзядуля, дзядуку богу, жывы-здоровы, і праз гадзіну ўжо трэслася ў апошнім аўтобусе на Шчучын, мяркуючы там пераначаваць, каб раніцай накіравацца дадаль.

Але чэрці туданулі выйсці на стаянцы ў Лідзе і паглядзець у расклад. Аказалася, што аўтобус на Мажэйкава ідзе адтуль а шостаў раніцы. Гатэль у Лідзе зусім блізка ад вакзала, чаго ехаць у той Шчучын, дзе дагэтуль ніколі не была? Карацей, задаволеная ўласнай кемлівасцю, я назаўтра раніцай рушыла ў пункт прызначэння з Лідскага аўтавакзала.

Прыехаць я прыехала, і даволі хутка, але ж вы, напэўна, ужо здагадаліся, зусім не туды. Гэта я зразумела, убачыўшы надпіс «Малое Мажэйкава» на ўездзе ў вёску. Самае лепшае, што разумы чалавек мог у гэтым выпадку зрабіць — вярнуцца на тым жа аўтобусе назад. Але з той жа авантурнай адчайнасцю рашыла: Вялікае павінна быць зусім недалёка ад Малога, дайду.

Спагадлівыя кабеты ў канторы мясцовага калгаса, куды зайшла пацікавіцца, як да Вялікага Мажэйкава дайсці, паглядзелі на мяне, як на дзівачку, і растлумачылі: патрэбная мне вёска знаходзіцца ў суседнім Шчучынскім раёне, да яе дванаццаць кіламетраў. Транспарт адсюль нікі туды не ходзіць. Рашучасці трохі паменшала, але ж не вяртацца назад, не пачынаць усё спачатку. Жанчыны з канторы, з сумненнем хістаючы галавамі («Як жа ты, дзіця, па такой гарачыні так далёка пойдзеш?») падрабязна мне расказалі, як ісці, яшчэ і схему на паперы намалювалі...

ТОЙ шлях пад спякотным жнівёньскім сонцам і не падманулі, смаліць пачало ўжо з раніцы і сёння, праз шмат гадоў, застаецца адным з самых харошых, прыемных успамінаў. Высокае сіняе неба без адзінай аблачынкі, жоўта-залацістыя пожны абалп дарогі, машыны, якія пралятаюць міма па трасе, але ты нават не спрабуеш спыніць іх, бо табе хутка трэба будзе з трасы збочыць налева, і трэба быць уважлівым, каб не прапусціць патрэбны паварот. Адчуванне дзіўнай пранізлівай адзіноцы — маленькі чалавек на вялікай дарозе пад бясконцым небам — і адначасова ўпэўненасці, што да мэты ўсё-ткі дойдзеш. Вёска са смешнай назвай Шпілкі, дзе выкручвала са студні ваду і піла яе, сцюдзёную, ад якой паколвала ў скронях, проста з цяжкага, узятага ў металічныя абручы, вядра. Крамяныя чырвоныя яблыкі, якімі тут частавала мяне прыветліва бабуля, у якой яшчэ раз перапыталася, ці правільна іду...

Падарожжа тое скончылася ўдала. Да Батрацкага хутара я дабралася-такі (да яго ад Вялікага Мажэйкава было яшчэ кіламетры тры), з гаспадаром — надзвычай цікавым гаспадарлівым дзедам пагутарыла. Як расце жэньшэнь, праўда, не пабачыла: у той год была цёплая зіма, і карані паелі мышы (пэўна, жылі пасля такога пачастунку па дваццаць гадоў). Назад вярнулася без прыгод — даяхала да Шчучына, а там пашанцавала пераскочыць у аўтобус, які ішоў з Гродна на Мінск, дзе чакалі новыя клопаты, новыя пісьмы, новыя камандзіроўкі. Тады і не думалася зусім, што менавіта гэта падарожжа стане тым самым успамінам, які і праз дваццаць гадоў, калі прамільгне ў святле фар знаёмая смешная назва, намалюецца ва ўсіх драбніцкіх дэталях і расквеціць лістападаўскую дажджлівую самоту стратэматы фарбамі жніўня...

А дождж, нават днём — прыцемкі, у галаву розныя думкі дурныя лезуць? Але ж, памятаеце, у класіка: «Кожны носіць сваё неба з сабой». Ёсць жа на гэтым небе сонца, нікуды яно не зделася. Калі нават і зайшло на час за хмары — мы самі маем волю іх разгнаць.

Алена ЛЯЎКОВІЧ. alena@sviazda.by

УП «Мінская волна»
220039, г. Мінск, ул. Чкалова, д. 5
Рекламная служба: (017) 228-13-44
e-mail: reklamamv@mail.ru
www.mvradio.by

97,4 FM - Мінск, Логойск, Смалевічы, Жодна
102,4 FM - Мінск
102,6 FM - Купчы
104,2 FM - Барысаў
104,8 FM - Копыль, Столбцы, Нясень, Колька, Баранавічы
105,3 FM - Соўпск, Спрэ, Ляды, 105,3 FM - Віцебск, Чарныя
106,8 FM - Сцяпан Дворы 101,4 FM - Мінска-Маскоўскі

Хорошее радио — для хороших людей!

УН1690262964